

א. ראש השנה

ראש השנה חל בא' וב' בתשרי והוא החג היחיד בשנה שחל בראש חודש. שני ימי החג נחשבים ליום אחד ארוך ונקראים "יומא אריכתא" (יום אחד ארוך שהקדושה לכל אורכו זהה).

ראש השנה נקרא גם "יום הדין" ובו נידון האדם והעולם כולו על מעשיו בשנה החולפת.

חודש ניסן הוא הראשון למנין החדשים ולכן חדש תשרי הוא החודש השביעי למנין החדשים, ומכאן שראש השנה אינו ראש לשנה במובן של תחילת השנה, אלא ראש לשנה בכך שהוא קובע את התנהלותה וגורלה של השנה הקרובה, בדיוק כפי שבגוף הראש הוא שמחליט כיצד הגוף יפעל ונותן לו את הפקודות המתאימות. לאורך חדש תשרי ובעיקר בראש השנה ובעשרת ימי תשובה, עלינו לבחון את מעשינו בשנה החולפת, להביע חרטה ורצון לתיקון לעצמנו ולכלל ישראל ועל ידי כך להשפיע רחמים על מידת הדין.

בתפילת המוסף של ראש השנה נאמר: "היום הרת גורל היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם" – כל הבריאה עומדת למשפט ביום זה ועל עם ישראל מוטלת האחריות להנהיג את השינוי, את מתוק הדין ברחמים – להיות ראש לשינוי.

ב. סדר סימנים - בליל ראש השנה.

בכל שנה בערב הראשון של ראש השנה נהגו לאכול לפני הארוחה מאכלים שמסמלים תקוות ובקשות לקראת השנה החדשה. בעדות השונות ישנם מנהגים שונים בנוגע לטיבם של אותם מאכלים המכונים "סימנים".

חז"ל אמרו: (כריתות ו/א)

"סימנא מילתא היא" (הסימן יש בו ממש), הכוונה היא שקובעת את מהות המעשה. כיוון שמטרתנו בראש השנה היא למתק את הדין ברחמים, עושים בראש השנה סדר של סימנים המצביעים ומרמזים על מיתוק הדינים ועל שינוי לטובה ורצון למשוך שפע וברכה לכל השנה. גם ברכת המוציא עושים על לחם טבול בדבש או סוכר ולא במלח כבשאר ימות השנה..

מדוע זהו הסדר שבו אוכלים את ה"סימנים"?

סדר אכילת ה"סימנים" קשור בהלכה הקובעת קדימות בברכות, איזו ברכה יש לברך קודם.

בהלכה נקבע כי פירות שגדלו על העץ קודמים בברכה לפירות וירקות שגדלים על הארץ ושברכתם "בורא פרי האדמה".

הסיבה לכך שפוחחים בתמר וברימון ולא בתפוח קשורה בכך שהשניים הראשונים שייכים לשבעת המינים שבהם נשתבחה ארץ ישראל ולכן הם קודמים באכילה.

האם חייבים לאכול את ה"סימנים"?

לא.

ה"סימנים" הם סמל ורמז בלבד. מי שאיננו מעוניין לאכול "סימן" כל-שהוא לא חייב לאכול, אבל כמובן שגם איננו מברך. יחד עם זאת אין שום מניעה לומר את נוסח האיחול "יהי רצון ...

1. תמר (תם- מר)

התמר הוא אחד משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל כפי שנאמר בפסוק: "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש" (דברים פרק ח', ח)

ה"דבש" המוזכר בסוף הפסוק הוא דבש התמר ולא דבש הדבורים המוכר לנו כיום.

מועדים – ראש השנה ויום הכיפורים – כיתה ז' נחשון
יש לאחוז את התמר ביד ולברך :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, בורא פרי העץ

לאחר שאכל מעט מהתמר יאמר :

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שיתמו אויבנו ושאנינו וכל-מבקשי רעתנו :

2. רימון

גם הרימון שייך לשבעת המינים שנשתבחה בהם הארץ. הרימון מוזכר מספר פעמים בתנ"ך, בדרך כלל בהקשרים של יופי וברק לדוג' מעילו של הכהן הגדול בבית המקדש היה מעוטר אף הוא ברימוני זהב בשוליו.

חכמים המשילו את האנשים המלאים במצוות ואת לומדי התורה לרימון המלא גרגרים.

במסורת היהודית נהוג לאמר כי ברימון ישנם 613 גרעינים כמנין תרי"ג המצוות שבתורה. זו גם הסיבה בגללה אומרים בראש השנה בעת אכילת הרימון כי אנו רוצים ש "יירבו זכויותינו כרימון".

טועמים מגרגרי הרימון ואומרים :

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שנהיה מלאים מצוות כרימון :

3. קרא דלעת

הסיבה בגללה אוכלים בערב ראש השנה דלעת קשורה בשמה הארמי- קרא – המזכיר מצד

אחד את הפועל "לקרוע" ומאידך את הפועל "לקרוא". ההקשר נמצא בבקשה שה' יקרע את

גזר דיננו הרע ויקראו לפניך אך ורק מעשינו הטובים.

נוטלים מעט קרא מברכים ומיד אוכלים :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, בורא פרי האדמה :

לאחר שטעמנו מהקרא אומרים :

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתקרע רע גזר דיננו, ויקראו לפניך מעשינו הטובים.

4. רוביא שעועית בתרמיל

השעועית המכונה בארמית רוביא מסמלת בשמה את המילה "ריבוי", וכך גם הגרגירים הרבים שבתוכה וזאת גם הסיבה שבגללה היא נבחרה להיות אחת מסימני ליל ראש השנה.

טועמים מעט רוביא ואומרים :

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שירבו זכויותנו ותרבה הברכה בכל עמלנו :

5. כרתי - כרישה

הכרישה הדומה בצורתה לבצל הירוק מכונה בארמית כרתי ומרמזת בשמה על הפועל "לכרות".

הכרתי הוא אחד מהסימנים הנאכלים בערב זה כדי לסמל את כל הקשור לענייני הביטחון ואת

התקווה כי כל אויבנו ומבקשי רעתנו יניחו לנו.

טועמים מעט כרתי ואומרים :

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שיכרתו אויבנו וכל מבקשי רעתנו :

מועדים – ראש השנה ויום הכיפורים – כיתה ז' נחשון
6. סלק

הסלק ששמו מזכיר את המילה "סילוק" נאכל כרמז לרצוננו שביום זה יסתלקו מלפני ריבונו של עולם כל עוונותינו וחסאינו ושישפוט אותנו כאילו היינו זכאים.

טועמים מעט מהסלק ואומרים :

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שישתלקו עוונותינו.

7. גזר

שמו של הגזר מזכיר יותר מכל את מהותו של היום שבו מוציא ריבונו של עולם את גזר דינו של העולם ושל כל אדם ואדם. אנו

מבקשים מהאל כי יגזור עלינו גזירות טובות ויבטל את אלו הרעות.

טועמים מעט גזר ואומרים :

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתעביר רע גזר דינו ו שתגזר עלינו שנה טובה.

8. תפוח בדבש

תפוח העץ הוא פרי בעל תפקיד חשוב ברוב התרבויות בעת העתיקה כמו ביוון וברומא. זאת גם אחת הסיבות בגללה קיבל התפוח דימוי של הפרי האסור (פרי עץ הדעת) שממנו טעמו אדם וחווה בגן העדן כפי שמסופר בספר בראשית. במסורת היהודית, לעומת זאת, אין לדבר תימוכין. יחד עם זאת, התפוח מופיע כמה וכמה פעמים בכתבי הקודש היהודיים. כך למשל בשיר השירים : "כתפוח בין עצי היער כן דודי בין הבנים" הסיבה שבגללה אוכלים בראש השנה תפוח קשורה במתיקותו.

נוטלים חתיכה של תפוח טובלים אותה בדבש, טועמים ואומרים :

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

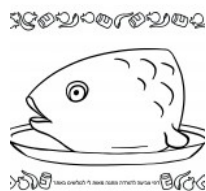

9. ראש של דג

הראש כשמו כן הוא - המנהיג והמולך על כל הגוף. זוהי הסיבה בגללה הראש מופיע ביהדות ובתורת הסוד כסמל להנהגה ומלוכה.

טועמים מן הדג ואומרים :

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שנהיה לראש ו לא לזנב ו שנפנה ו נרבה פדגים.

ב. התרת נדרים

בערב ראש השנה, לאחר אמירת הסליחות, נוהגים לעשות "התרת נדרים".

ידוע שכל מי שאינו מקיים את נדריו הוא ב מנודה ואפילו תפילתו לא מתקבלת עד ארבעים יום. כדי לעמוד לפני הבורא

בימים הנוראים וכדי שתפילותינו יתקבלו מבצעים את התרת נדרים.

הטקס מתבצע במעמד שלושה אנשים (ויש נוהגים בעשרה), שמשמשים כמעין בית דין של מטה שמבקש את ההתרה

מבית דין של מעלה.

ג. שופר

בשני ימי ראש השנה לפני תפילת מוסף ובמהלכה תוקעים בשופר. נצטוונו בתורה : "ובחודש השביעי באחד לחודש,

מקרא קודש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כ"ט/א').

תוקעים לפני תפילת מוסף. תוקעים בתפילת מוסף בלחש, תוקעים בתפילת מוסף בחזרת הש"ץ ותוקעים בסיום

התפילה בסך הכל 100 קולות.

מועדים – ראש השנה ויום הכיפורים – כיתה ז' נחשון
נימוקים לתקיעה בשופר הם רבים. נביא אחדים מהם :

*ראש השנה תחילת הבריאה שבו ברא הקב"ה את העולם ומלך עליו, ותקיעת השופר היא דרך קבלת המלכות, כי כך עושים למלכים, תוקעים ומריעים לפניהם להודיע את תחילת מלכותם. וכך נאמר: "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' " (תהילים, צ"ח).

** להזכירנו עקידת יצחק, שמסר נפשו לה', וכן אנחנו נמסור נפשנו על קדושת שמו. ויעלה זיכרונו לפניו לטובה ביום הדין הוא ראש השנה.

*** שנירא ונחרד ונשבור עצמנו לפני הבורא, כי כך טבע השופר מרעיד ומחריד, כמו שנאמר: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס, ג').

ד. תשליך

תפילה הנאמרת בראש השנה ליד מקור מים חיים ונקראת כך בשל הפסוק "ותשליך במצולות ים כל חטאתם

הולכים ביום ראשון של רה"ש לאחר תפילת מנחה ולפני שקיעת החמה, לשפת ים או נהר או מאגר מים כלשהו ואומרים את התפילה, כשמגיעים למילים "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" נוהגים להגביה ולנער את שולי הבגד או הכיסים.

ה. הימים הנוראים

הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים (א' עד י' בתשרי) נקראים גם עשרת ימי תשובה. אלו הם ימים של חשבון נפש, של חרטה ותשובה של האדם מול בוראו ושל חרטה וסליחה בין אדם לחברו. הימים נקראים גם "בין כסה לעשור". "כסה" הוא ראש השנה שחל בראש חודש ולכן הירח מכוסה ולא מאיר עדיין ו"עשור" הוא יום הכיפורים שחל בי' בתשרי.

ו. יום הכיפורים

חל בי' בתשרי ונחשב ליום הקדוש ביותר בשנה. יום הכיפורים הוא יום של סליחה מחילה וכפרה, שנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, לפני ה' תיטהרו" (ויקרא ט"ז/ל'). ביום זה הקב"ה מוחל מכפר ומטהר את האדם מכל עוונותיו, אך יש תנאי – על האדם לעשות חשבון נפש אמיתי ולרצות להשתחרר משעבוד הגוף ומכבלי הרצון לקבל לעצמו. המצווה העיקרית הנהוגה ביום זה היא עינוי הגוף והיא: איסור אכילה ושתייה. למעשה ישנם עוד ארבעה איסורים: רחיצה, סיכה, תשמיש המיטה ונעילת מנעלי עור. בשונה משאר הצומות במהלך השנה שבהם הצום הוא ביטוי לאבלות, ביום הכיפורים מטרת הצום היא לשחרר את הנשמה ממגבלות הגוף, כדי שהאדם יוכל להתרכז בעבודה הרוחנית של היום.

ז. כל נדרי ותפילת נעילה

כל נדרי- תפילה הפותחת את ליל יום הכיפורים. מטרת אמירתה לשחרר את האדם מכל ההתחייבויות שלו כלפי האחר.. זוהי הכרזה ולא תפילה לפני שאדם ניגש לעבודת התפילה והתשובה ביום הכיפורים.

'תפילת נעילה' – יום הכיפורים מסתיים בתפילה מיוחדת, 'תפילת הנעילה'. תפילה זו המסיימת את היום הקדוש ומצביעה על נעילת שערי שמיים הינה ההזדמנות האחרונה לפנות לקב"ה בחרטה ובקשת כפרה.

שאלות חזרה למושגי לדף המושגים ראש השנה ויום הכיפורים.

עיין בדפי המושגים וענה בקצרה.

ראש השנה:

1. מתי חל ראש השנה? _____
2. מהם שמות החג, כתוב לפחות שני שמות והסבר את משמעות השם.

---

3. מהו החדש הראשון בשנה על פי התורה? מהו מספרו של חדש תשרי?

---

4. בתפילת ראש השנה אומרים "היום הרת עולם" הסבר.

סדר הסימנים.

5. מהו מנהג אכילת הסימנים בליל ראש השנה?

---

6. הסבר את הביטוי "סימנא מילתא היא"

---

7. מדוע טובלים לחם בדבש או סוכר?

---

8. אכילת הסימנים אינה חובה, אדם שלא אוכל על מה יש להקפיד לא לעשות ומדוע?

---

9. לסימנים נקבע סדר אכילה, מהם שלושת הכללים ההלכתיים שעל פיהם נקבע מה יש להקדים באכילה?

10- מלא את הטבלה שלפניך-

<u>הסימן</u>	<u>הרמז</u>	<u>הבקשה- צטט את לשון הכתוב.</u>
תמר		
רימון		
דלעת- קרא		
שעועית- רוביא		
סלק		
גזר		
תפוח בדבש		
ראש של דג.		

התרת נדרים.

11. מהו נדר? _____
12. מתי עושים התרת נדרים? _____
13. מדוע עושים התרת נדרים? _____
14. תאר בקצרה מה עושים בטקס? _____

מצוות שופר.

15. מהיכן נצטוונו לתקוע שופר בראש השנה. _____
16. היכן תוקעים בתפילה? _____
17. כמה קולות תוקעים והיכן? _____
18. מהו הטעם לתקיעת שופר? _____

סדר תשליך

19. מהו תשליך? _____

20. מתי נאמר?

21. מה משמעות המעשה?

ימים נוראים:

22. מה הם הימים הנוראים? מדוע נקראים בשם זה?

23. מה יש לעשות בימים אלה?

24. מהו השם הנוסף לימים אלה? הסבר.

יום הכיפורים.

25. מתי חל יום זה? היכן נצטוונו על יום זה?

26. למה מיועד יום זה?

27. מנה את איסורי היום.

28. במה שונה צום זה משאר צומות.

תפילת כל נדרי, ותפילת נעילה.

29. מהי תפילת "כל נדרי", מתי נאמרת? מדוע נאמרת?

30. מהי תפילת נעילה? מתי נאמרת?

עבודה נעימה.